

ANNE CARSON

Η ομορφιά του συζύγου

ΜΥΘΟΠΛΑΣΤΙΚΟ ΔΟΚΙΜΙΟ
ΣΕ 29 ΤΑΝΓΚΟ

[ΔΙΓΛΩΣΣΗ ΕΚΔΟΣΗ]

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

ΕΥΤΥΧΙΑ ΠΑΝΑΠΙΩΤΟΥ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΑΘΗΝΑΚΗΣ

Η ΟΜΟΡΦΙΑ ΤΟΥ ΣΥΖΥΓΙΟΥ

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής αδειάς του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Ξένη λογοτεχνία

Σειρά: Ξένη ποίηση – 11

Διευθυντής σειράς: Χάρης Βλαβιανός

Ανν Κάρσον, *Η ομορφιά του συζύγου*

Anne Carson, *The Beauty of the Husband*

Υπεύθυνη έκδοσης: Ελένη Κεχαγιόγλου

Μετάφραση: Ευτυχία Παναγιώτου, Δημήτρης Αθηνάκης

Διορθώσεις: Ειρήνη Οικονόμου

Σελιδοποίηση: Παναγιώτης Βογιατζάκης

Copyright© Anne Carson, 2001

Copyright© για την ελληνική γλώσσα, Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ (Εκδόσεις Πατάκη), 2019

Πρώτη έκδοση στην αγγλική γλώσσα από τις εκδόσεις Alfred A. Knopf, Τορόντο, 2001

Πρώτη έκδοση από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Απρίλιος 2023

KET Γ907 ΚΕΠ 58/23

ISBN 978-960-16-9272-2

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ,

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 210.52.05.600, 801.100.2665, ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ - ΠΕΡΙΟΧΗ Β΄ ΚΤΕΟ), 570 09 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ,

ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

ANNE CARSON

Η ΟΜΟΡΦΙΑ ΤΟΥ ΣΥΖΥΓΟΥ

μυθοπλαστικό δοκίμιο
σε 29 τάνγκο

Μ Ε Τ Α Φ Ρ Α Σ Η

Ευτυχία Παναγιώτου, Δημήτρης Αθηνάκης

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΩΝ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΩΝ

Το έναυσμα για τη μεταφραστική αυτή εργασία δόθηκε το καλοκαίρι του 2011 στο Banff Center, κέντρο λογοτεχνίας, μετάφρασης και τεχνών στα Βραχώδη Όρη του Καναδά, όπου παραμείναμε για τρεις εβδομάδες ως υπότροφοι. Η συγκατοίκηση με συναδέλφους από διάφορα μέρη της γης, οι ιστορίες τους — μεταφραστικές, λογοτεχνικές ή προσωπικές —, μας αποκάλυπταν τις διαστάσεις ενός κόσμου που ποτέ, τελικά, δεν μαθαίνεται εξ ολοκλήρου. Η παρουσία της Anne Carson και η γνωριμία μας μαζί της, σε συνδυασμό με τη στενή σχέση που είχαμε ήδη με τα κείμενά της, αποτέλεσαν και τους ουσιαστικούς λόγους για τη συνέχιση της μετάφρασης και την ολοκλήρωσή της, παρά τα απρόσμενα εμπόδια, στα χρόνια που ακολούθησαν.

Όπως ίσως διαπιστώσουν οι αναγνώστες, το «μεταφραστικό προτσές» δεν υπήρξε ούτε απλό ούτε ανώδυνο. Ο προφορικός λόγος της Carson συγκροτείται με στρώσεις διακειμενικότητας, μεταφορών και φιλοσοφικού βάθους, ενώ τα «τάνγκο», παρά τη σχετική αυτονομία τους, συνιστούν μέρος μιας μεγαλύτερης και συνθετότερης αφήγησης. Μεταφέροντας την *Ομορφιά του συζύγου* στα ελληνικά, επιδιώξαμε και την «πιστότητα» και την «ομορφιά», κάτι που στην κοινή μεταφραστική λογική θεωρείται αντιφατική επιδίωξη. Ανεξάρτητα από το αποτέλεσμα, που μένει να κριθεί, η επιδίωξη αυτή συμβαδίζει με τα αινίγματα της καρδιάς και των σχέσεων που απασχολούν την ηρωίδα-σύζυγο και αφηγήτρια του βιβλίου.

Αν, όπως γράφει σε μεταγενέστερο βιβλίο της η Carson (*Nox*, 2010), η μετάφραση είναι ένα δωμάτιο, ένα όχι εντελώς άγνωστο δωμάτιο, όπου αναζητούμε στο σκοτάδι ψηλαφιστά τον διακόπτη, ήρθε η ώρα για εμάς να ανάψουμε το φως.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Οι μεταφραστές ευχαριστούν ιδιαιτέρως τον ποιητή Χάρη Βλαβιανό — που σύστησε την Anne Carson στο ελληνικό κοινό — για τις καίριες παρατηρήσεις και τα πολύτιμα σχόλιά του επί του κειμένου, τα οποία συνέβαλαν στο τελικό αποτέλεσμα του βιβλίου που κρατάτε στα χέρια σας.

Θερμές ευχαριστίες οφείλουν επίσης στο The Banff International Literary Translation Centre του Banff Centre στο Μπανφ, της επαρχίας Αλμπέρτα του Καναδά, και στο Ίδρυμα Ωνάση στις ΗΠΑ για την πολλαπλή συνεισφορά τους. Η συμμετοχή των μεταφραστών στο BILTC δεν θα είχε πραγματοποιηθεί δίχως τη συμβολή του Peter Constantine — και γι' αυτό του εκφράζουν ευγνωμοσύνη.

Ε.Π., Δ.Α.

Μάιος 2022

Η ΟΜΟΡΦΙΑ
ΤΟΥ ΣΥΖΥΓΟΥ

κι άλλοι
Κακοί λόγοι για τη θλίψη της, καθώς
Στο φημισμένο χιλίων χρόνων χρονικό
Που έγραψε ο Κράφτικαντ

JOHN KEATS,
The Jealousies: A Faery Tale,
by Lucy Vaughan Lloyd of China Walk,
Lambeth, στίχοι 84-87

Ι. ΑΦΙΕΡΩΝΩ ΑΥΤΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΣΤΟΝ KEATS (ΕΣΥ ΔΕΝ ΜΟΥ ΕΙΠΕΣ ΠΩΣ Ο KEATS ΗΤΑΝ ΓΙΑΤΡΟΣ;) ΕΠΕΙΔΗ ΜΙΑ ΑΦΙΕΡΩΣΗ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΧΕΙ ΑΤΕΛΕΙΕΣ ΓΙΑ ΝΑ ΠΑΡΑΜΕΝΟΥΝ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΚΑΙ ΓΙΑΤΙ ΕΚΕΙΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΘΗΚΕ ΟΛΟΚΛΗΡΩΤΙΚΑ ΣΤΗΝ ΟΜΟΡΦΙΑ

Μια πληγή εκπέμπει το δικό της φως
λένε οι χειρουργοί.

Αν όλες οι λάμπες του σπιτιού έσβηναν
θα μπορούσες να ντύσεις αυτή την πληγή
με ό,τι λάμπει από μέσα της.

Αγαπητέ αναγνώστη, πρόκειται απλώς για αναλογία.

Μια αργοπορία.

«Χρησιμοποίησε την αργοπορία στη θέση της εικόνας ή της ζωγραφιάς —
μια αργοπορία σε γυαλί
όπως θα λέγαμε ένα ποίημα σε πρόζα ή ένα πτυελοδοχείο σε ασήμι».
Λόγια του Duchamp,
για τη Νύφη που τη γδύνουν οι μνηστήρες της*

που έσπασε σε οχτώ κομμάτια κατά τη μεταφορά της από το Μουσείο
του Μπρούκλιν

στο Κονέκτικατ (1912).**

* Αναφορά στον πίνακα του Marcel Duchamp με τίτλο «La mariée mise à nu par ses célibataires, même», φτιαγμένο σε δύο μεγάλα γυάλινα πάνελ, λόγος για τον οποίο ονομάζεται και «Το μεγάλο γυαλί» («Le grand verre»). Για να ολοκληρωθεί, χρειάστηκαν οχτώ χρόνια (1915-1923). (Όλες οι υποσημειώσεις είναι των μεταφραστών. Οι σημειώσεις της συγγραφέως παρατίθενται στο τέλος του βιβλίου, βλ. σ. 231 κ.ε.)

** Η χρονολογία ανταποκρίνεται στη σύλληψη της ιδέας του συγκεκριμένου έργου από τον Duchamp, όχι στο περιστατικό που περιγράφει η Carson στους στίχους.

Ποιο πράγμα αργοπορεί;
Ο γάμος υποθέτω.
Εκείνο το σημείο που αιωρείται όπως το χαρακτήρισε ο σύζυγός μου.
Κοίτα πώς η λέξη
λάμπει.

Διαλεγμένο, ακούω, από τα κοσμήματα του Χάιμεν,*
Κι εσείς, κυρία, θα το εκτιμήσετε, δεν αμφιβάλλω,
Πέρα από κάθε ηδονή, περασμένη και μελλούμενη.

JOHN KEATS,

Otho the Great: A Tragedy in Five Acts, 1.1.137-139

* Hymen είναι ο Υμέναιος, δηλαδή ο θεός προστάτης του γάμου της ελληνικής μυθολογίας· hymen στα αγγλικά σημαίνει και «γάμος», αλλά και «παρθενικός υμένας».

Η. ΜΙΑ ΑΦΙΕΡΩΣΗ ΟΜΩΣ ΕΙΝΑΙ ΕΥΣΤΟΧΗ ΜΟΝΟ ΑΝ ΤΕΛΕΣΤΕΙ ΕΝΩΠΙΟΝ
ΜΑΡΤΥΡΩΝ – ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΠΑΡΑΔΟΣΗ, ΣΤΑ ΠΡΟΤΥΠΑ
ΜΙΑΣ ΜΑΧΗΣ

Ξέρεις, πριν από χρόνια υπήρξα παντρεμένη και όταν έφυγε ο σύζυγός
μου πήρε τα σημειωματάριά μου.

Σπιράλ σημειωματάρια.

Ξέρεις, εκείνο το ψυχρό ύπουλο ρήμα γράφω. Του άρεσε να γράφει, δεν
του άρεσε να βάζει σε κίνηση
τις σκέψεις μόνος του.

Έπαιρνε ό,τι άρχιζα και το ολοκλήρωνε για τους δικούς του σκοπούς,
για παράδειγμα σε μια τσέπη βρήκα μια επιστολή που άρχισε να
γράφει

(στην τότε ερωμένη του)

η οποία περιλάμβανε μια φράση που είχα αντιγράψει από τον Όμηρο:
«έντροπαλιζόμενη», έτσι λέει ο Όμηρος

πήγαινε η Ανδρομάχη

όταν αποχωρίστηκε τον Έκτορα – «γυρίζοντας κάθε τόσο να τον
κοιτάξει»

κατέβηκε

από τον πύργο της Τροίας διασχίζοντας λιθόστρωτα δρομάκια στο
σπίτι τού πιστού της συζύγου

κι εκεί

με τις γυναίκες της ανέπεμψαν έναν θρήνο για έναν άντρα ζωντανό μες
στον ίδιο του τον οίκο.

Δεν ήταν πιστός σε τίποτα

ο σύζυγός μου. Τότε γιατί τον αγάπησα από τις απαρχές της
κοριτσιίστικης ηλικίας

μέχρι και το τέλος της ενήλικης ζωής μου,

για να λάβω την έκδοση διαζυγίου ταχυδρομικά;

Η ομορφιά. Σιγά το μυστικό. Δεν ντρέπομαι να πω ότι τον αγάπησα
για την ομορφιά του.

Όπως και θα το ξανάκανα
αν πλησίαζε. Η ομορφιά είναι πειστική. Ξέρεις η ομορφιά κάνει το σεξ
εφικτό.

Η ομορφιά κάνει το σεξ σεξ.

Εσύ, αν μη τι άλλο, το κατανοείς — σώπα, ας περάσουμε

σε φυσιολογικές καταστάσεις.

Άλλα είδη, που δεν είναι δηλητηριώδη, έχουν συχνά χρωματισμούς και
σχήματα

όμοια με δηλητηριώδη είδη.

Αυτή η μίμηση του δηλητηριώδους απ' το μη δηλητηριώδες είδος
ονομάζεται μιμητισμός.

Ο σύζυγός μου δεν ήταν κανένας μίμος.

Θ' αναφέρεις βέβαια τα πολεμικά παιχνίδια. Σου παραπονέθηκα
αρκετές φορές

όταν κάθονταν εδώ όλο το βράδυ,

με τα ταμπλό απλωμένα και τα χαλιά και τις μικρές λάμπες και τα
τσιγάρα, όπως στη σκηνή

του Ναπολέοντα, υποθέτω,

ποιος μπορούσε να κλείσει μάτι; Γενικά ο σύζυγός μου ήξερε περισσό-
τερα

για τη Μάχη του Μποροντίνο

παρά για το σώμα της γυναίκας του, πολύ περισσότερα! Η ένταση
ξεχυνόταν στους τοίχους

και έφτανε μέχρι το ταβάνι,

μερικές φορές παίζανε απ' το βράδυ της Παρασκευής ως το πρωί της
Δευτέρας αδιάκοπα, αυτός

και οι χλωμοί οργίλοι φίλοι του.

Ίδροφοπούσαν άσχημα. Έτρωγαν το κρέας των χωρών που ήταν στο
παιχνίδι.

Η ζήλια

δεν έπαιξε μικρό ρόλο στη σχέση μου με τη Μάχη του Μποροντίνο.

Τη μισώ.
Ώστε τη μισείς.
Γιατί να παίζεις όλο το βράδυ.
Ο χρόνος είναι πραγματικός.
Είναι ένα παιχνίδι.
Είναι ένα πραγματικό παιχνίδι.
Είναι λόγια κάποιου αυτά;
Έλα εδώ.
Όχι.
Θέλω να σε αγγίξω.
Όχι.
Ναι.

Εκείνο το βράδυ κάναμε έρωτα με τον «πραγματικό τρόπο», κάτι που
δεν είχαμε ακόμα προσπαθήσει
παρότι παντρεμένοι έξι μήνες.
Μέγα μυστήριο. Κανείς δεν ήξερε πού να βάλει το πόδι του, και ως
σήμερα δεν είμαι σίγουρη αν
το κάναμε σωστά.
Φαινόταν ευτυχισμένος. Είσαι σαν τη Βενετία είπε όμορφα.
Το πρωί της επομένης
έγραψα λίγα λόγια («Για τη διακόρευση»),* που έκλεψε και δημοσίευσε
σε κάποιο μικρό τριμηνιαίο περιοδικό.
Γενικά, αυτή ήταν μια χαρακτηριστική μορφή αλληλεπίδρασης μεταξύ μας.
Ή πρέπει να πω ιδανική.
Κανείς μας δεν είχε δει ποτέ τη Βενετία.

* Αναφορά στο ποίημα «On Defloration», από το πρώτο βιβλίο της Anne Carson, *Short Talks* (1992). ελληνική μετάφραση: Λίγα λόγια, μτφρ. Χάρης Βλαβιανός, Εκδόσεις Πατάκη, 2013.